

İstanbul Sözleşmesi, Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

*“Kitaplar kör olmuş gözlere ışık vermekte...”
Grigory Petrov, Beyaz Zambaklar Ülkesinde*

20 Mart 2021 tarihli ve 31429 sayılı Resmi Gazete’de, Türkiye Cumhuriyeti’nin Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nden (İstanbul Sözleşmesi) çıkmasına yönelik yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile İstanbul Sözleşmesi Türkiye kamuoyu gündeminin merkezinde yer almaya başladı. Sözleşme hükümleri ile ilgili olarak, sözleşmenin “aile yapısını bozucu” olduğu yönünde düzenlemeler içerdiği iddia edilerek ve sözleşmenin bazı ifadeleri çok sınırlı bir şekilde topluma yansıtılarak, İstanbul Sözleşmesi’nin gerçeğinden uzaklaşmaktadır. İstanbul Sözleşmesi çok boyutlu bir şekilde, bütüncül politikalar, önleme, koruma, soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin hükümler getirmektedir. Şiddet ile mücadele kapsamında, bu şiddetin daha en başından oluşmasını önlemekte en etkili ve sağlam yöntem, bu şiddet karşıtı bilinci çocuklara ve genç nesillere aktarabilecek bir eğitim sistemidir. Bu yaklaşım ile İstanbul Sözleşmesi de eğitim üzerinde ayrıca durmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi’nin 14. maddesi taraf devletlerin yerine göre, tüm eğitim seviyelerinde resmi müfredata, kadın erkek eşitliği, toplumsal klişelerden arındırılmış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde çatışmaların şiddete başvurmadan çözüme kavuşturulması, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişilik bütünlüğüne saygı gibi konuların, öğrencilerin zaman içinde değişen öğrenme kapasitelerine uyarlanmış bir biçimde dahil edilmesi için gerekli tedbirleri almalarını gerektirmektedir. Ayrıca bu ilkelerin yaygın eğitim ile sınırlı kalmaması gerektiği; spor, kültür ve eğlence tesislerinde ve medyada yaygınlaştırılmasının da devletler açısından bir pozitif yükümlülük olduğu ifade edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kadına karşı ve ev içi şiddet arasında bir neden sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Bu yüzden toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin bireylerde yerleşmiş olması, bu şiddet ile mücadelede olmazsa olmaz bir koşuldur. Kanılarımız, tutumlarımız ve davranış kalıplarımız çocukluğumuzun çok erken evrelerinde şekillenmektedir. Şiddetin normalleştirildiği bir ortamda büyüyen çocuklar, yetişkin bireyler olduklarında da şiddetin faili konumuna gelmektedir. Şiddetsiz bir toplumun var olabilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin erken çağlarda çocuklara aileleri ve eğitim kurumları vasıtası ile aktarılabilmesi bu yüzden çok önemlidir. İstanbul Sözleşmesi de bu mantıktan hareket ederek, bu bilincin erken çağlarda bireylerde oluşturulabilmesini amaç edinir ve eğitimde müfredatın bu bilgi ve bilinci aktarabilecek nitelikte olması gerektiğini belirtir. Önemle vurgulamak gerekir ki İstanbul Sözleşmesi devletlere hiçbir içerik, kaynak, model vb. dayatmasında bulunmaz. Her öğrencinin kapasitesine uygun olabilecek, taraf devletlerin de uygun gördüğü şekilde, bireylerde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının yerleşmesini sağlayabilecek bir eğitim sisteminin bulunması gerektiğine işaret eder. Öğretim materyalleri tamamen devlet inisiyatifine bırakılmıştır. Hangi yaş grubuna nasıl bir eğitim verileceği devletlerin takdiridir. Tek amaç, şiddetsiz bir toplum için birbirine saygılı bireylerin yetişebilmesini sağlayabilmektir ve bu amaç sadece yaygın eğitim kanalı ile değil, resmi olmayan spor, kültür ve eğlence faaliyetleri kanalı ile gerçekleştirilen eğitim açısından da benimsenmelidir. İstanbul Sözleşmesi bu açıklananlardan ne bir eksik ne de bir fazlasını söylemektedir.

Bir an için bugünkü eğitim sistemimizi düşünelim. Hala eğitime erişimi olmayan çocukları, çocuk yaşta evlendirilerek eğitim hakkından mahrum kalan kız çocuklarını düşünelim. Toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin yer aldığı toplumlarda bu sorunlar ile baş etmek, bu sorunları önlemek mümkün olacaktır. Gün geçtikçe kadın cinayetlerinin arttığı bu zamanda, bu sayıların artmasının temelinde sözleşmeler değil, ne yazık ki bu bilincin bireylerde bulunmaması yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu verilerine göre dünyada 13 milyon çocuğun çocuk yaşta evlendirilmesi riski ile karşı karşıya bulunduğu ve Save the Children araştırmalarına göre 10 milyon çocuğun eğitim hayatlarına geri dönemeyeceğine dair uyarıların yapıldığı günümüzde, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna yer veren bir sözleşmeye sırt çevirmek yerine, bu problemlerin nasıl çözülebileceğine odaklanılmalı ve bu ilkeleri benimseyen kaynaklara daha da sahip çıkılmalıdır.